

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Lautakunta pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että kynnystä saattaa kuluttaja-asioita myös tuomioistuinten käsiteltäväksi madalletaan. Tämä parantaa kuluttajien oikeusturvaa ja mahdollistaa aikaisempaa laajemmin esimerkiksi sitovan ratkaisun hakemisen tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja ei noudata lautakunnan suositusta. Kevyellä menettelyllä voi olla myös ennaltaehkäisevää vaikutusta, kun elinkeinonharjoittaja tietää, että asia voi nykyistä helpommin edetä tuomioistuinkäsittelyyn. Lautakunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että lautakuntamenettely on maksutonta, joten tässä vaiheessa on vaikea arvioida, kuinka paljon kuluttaja-asioita lopulta tosiasiallisesti päätyisi maksulliseen ja kuluriskilliseen tuomioistuinmenettelyyn. Monet kuluttajariidat ovat intressiltään pienempiä kuin jo pelkkä tuomioistuinmaksu. Kevyemmän menettelyn kehittämisessä tulisi ottaa huomioon, että tämä voi hyvinkin johtaa esimerkiksi kevyemmän tuomioistuinmenettelyn rajautumiseen pääasiassa vain tiettyihin asiaryhmiin, kuten asumisasioihin, joissa intressit ovat tyypillisesti muita kuluttaja-asioita korkeampia. Vaikka pienriitamenettelyssä asianosaisen saa täytäntöönpanokelpoisen päätöksen, ei tämän perusteella voida olettaa, että siitä tulisi kovin suosittu oikeusturvatie kuluttaja-asioissa verrattuna lautakuntamenettelyyn, kun lautakunnan suosituspäätöksiä noudatetaan yli 80 %:ssa asioista. Siviiliasioissa alioikeuden päätöksiin tyydytään huomattavasti harvemmin.

Valtaosa koko suomen kuluttajariita-asioista käsitellään tällä hetkellä kuluttajariitalautakunnassa, eikä tuomioistuinkäytäntöä monestakaan kuluttajaoikeudellisesta ongelmasta ole muodostunut. Kuluttaja-asioissa käytäntö ja lain tulkinta ovat monilta osin pitkälti ainoastaan kuluttajariitalautakunnan vakiintuneen ratkaisukäytännön varassa. Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain 5 §:n mukaan lautakunta voi antaa tuomioistuimille lausuntoja niiden käsitellessä lautakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita. Näitä lausuntopyyntöjä tehdään lautakunnalle kuitenkin

erittäin harvoin. Lautakunta pitää tärkeänä nostaa esiin mahdollisuuden pyytää lausuntoa, sikäli kun kuluttaja-asioita pyritään ohjaamaan enemmän myös tuomioistuinten käsiteltäväksi. Lautakunnassa on sellaista erityisasiantuntemusta kuluttaja-asioista, mitä yleisessä tuomioistuimessa ei yleensä ole. Myös yhdenmukaisen lainkäytön kannalta on tarpeen, että tuomioistuimien ei ainakaan tietämättään ja ilman perusteluja poikkeaa lautakunnan pitkäaikaisesta käytännöstä, jonka mukaan on saatettu ratkaista jo satoja riitoja. Lautakunta myös pitäisi hyödyllisenä vastavuoroisesti, että lautakunnalla olisi mahdollisuus pyytää pois korkeimmalta oikeudelta ennakkollisesti lausuntoa oikeudellisesti merkittävistä ja/tai suurta kuluttajajoukkoa koskevista laintulkinnosta. Näin vältettäisiin se, että lautakunnan mahdollisesti ottama linjaus ja sen mukainen käytäntö ei myöhemmin osoittautuisi erilaiseksi kuin ylimmän tuomioistuimen kanta. Tällä menettelyllä myös saataisiin korkeimpaan oikeuteen nykyistä enemmän siviiliasioita ratkaistavaksi.

Lautakunta suhtautuu varauksellisesti toimivaltansa supistamiseen. Varsinkin kuluttaja-asioissa toimivallan supistaminen ei olisi tarkoituksenmukaista jo puhtaasti periaatteellisista kuluttajajärjestelmää koskevista syistä. Maksuton oikeusturva on oltava kuluttajien saatavilla mahdollisimman laajasti. ADR-direktiivin uudistuksessa lähtökohtana on pikemminkin ollut nimenomaisesti laajentaa toimivaltaa esimerkiksi sopimussuhteen ulkopuolisiin kuluttaja-asioihin. Toimivallan supistaminen voi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, missä madaltuneesta tuomioistuinkäsittelyn kynnyksestä huolimatta tosiasiallinen mahdollisuus saada oikeusturvaa joissakin asiaryhmissä heikentyy, minkä huonosti toimivat markkinat voivat hyödyntää. Esimerkiksi yksityishenkilöiden välisissä vuokrariidoissa intressit ovat tyypillisesti niin matalia, että niiden vieminen tuomioistuimen käsittelyyn edes kuluriskiltään kevennyksessä menettelyssä ei välttämättä ole osapuolille kannattavaa. Lautakunta kuitenkin nostaa esiin, että asuntokauppalain 2 luvun mukaisten vakuuksien vapauttamisen vastustamista koskevan menettelyn, missä yleensä ei ole kyse pienriidasta, siirtäminen lautakunnalta johonkin toiseen siihen paremmin soveltuvaan kevyeen menettelyyn olisi tarkoituksenmukaista.

Tekoilyn osalta lautakunta kannattaa tekoilyn käyttömahdollisuuksien selvittämistä kuluttajariidoissa. Lautakunnan näkökulmasta tällaisen selvityksen pikainen tekeminen olisi tarpeen myös kuluttajariitalautakunnan toiminnassa. Lautakunta pitäisi tärkeänä, että kuluttaja-asioiden käsittelyä koskevissa tekoilyselvityksissä tehtäisiin myös yhteistyötä kuluttajariitalautakunnan kanssa sekä jaettaisiin lautakunnalle tietoa mahdollisista teknisistä ratkaisuista.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

-

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Kankkunen Juho

Kuluttajariitalautakunta - Lausunnon kuluttajariitalautakunnan puolesta ovat laatineet lautakunnan puheenjohtaja Pauli Ståhlberg sekä varapuheenjohtaja Juho Kankkunen